

Складиштење убојних средстава

Светло на крају тунела

Вишегодишњи мукотрпан посао је завршен. На време, као што је документима планирано. Од 23. јуна 2011. сва убојна средства смештена су на прописан начин и више нису на отвореном. О томе како су се годинама склапале коцкице мозаика у кристално јасну слику и како је затворена Пандорина кутија, причамо овог пута.

Када је реч о складиштењу убојних средстава, многи су склони да говоре о времену пре и после експлозије у складишту „Парафинске утрине“, где се 19. октобра 2006. догодила експлозија у којој је у ваздух отишло 1.300 тона разних убојних средстава. „Утрине“ су постале ознака за све што је небезбедно, изван контроле и представља претњу становништву и инфраструктури. Од тада до данас прошло је пет година, а судбина тог складишта као да је објединила све снаге у систему одбране да тај проблем почне убрзано да се решава.

Министар одбране је недавно, обилазећи новоизграђено складиште у централној Србији, рекао да је једна велика битка добијена – од 23. јуна ове године сва убојна средства смештена су на одговарајући и прописан начин и више их нема на отвореном, изван складишта. Реч је количини од око 11,5 хиљада тона убој-

них средстава. И не само то – у прошле четири године издвојено је око 15 милиона евра да би се изградило око 12.000 квадратних метара нових складишта.

Етапно настајање вишкова

Убојна средства складиште се на отвореном простору петнаестак година. Све је почело раних деведесетих, када су складишта почела да се пуне убојним средствима наслеђеним од бивше ЈНА. Уједно, био је то почетак стварања вишкова. Ситуација се усложнила током агресије 1999, када су убојна средства премештена из свих складишта и размештана на бројним локацијама на којима нису постојали одговарајући услови чувања. После агресије требало је вратити убојна средства, а рок за враћање био је кратак. То је условило да се измешају лабораторне серије и изгубљен је устаљен систем

праћења квалитета ускладиштених средстава. У Војсци је било око 5.000 измешаних лаборачних серија. Сем тога, током агресије је уништено и оштећено 26.500 квадрата складишног простора за смештај убојних средстава.

Након тога већина убојних средстава складиштена је у нестандарним и безусловним објектима, што је имало за последицу драстично нарушавање стања пиротехничке безбедности и пад квалитета барута и ракетних горива.

Ондашња Техничка управа Генералштаба Војске Југославије предузимала је, у оквиру својих надлежности, мере да се елиминиса даље складиштење и чување убојних средстава на отвореном и тражила да се тај проблем реши још 2002, али тада за то није било ни слуха, ни пара. Тек почетком 2004. започела је изградња јединствене базе података за праћење квалитета и квантитета ускладиштених убојних средстава.

На стање у тој области утицале су и реформске промене у Војсци, које су се брзо одвијале – гашене су јединице, формиране нове, а оне су из складишта узимале најбољу муницију, док су остатак преузимале надлежне позадинске базе и складиштите га на отвореном. Примопредаја средстава одвијала се готово преко ноћи и не увек на квалитетан начин. Тадашња Генералштабна база није имала довољно складишних капацитета да на својим матичним локацијама у кратком времену прихвати комплетну количину убојних средстава, па су настале бројне издвојене локације, ван матичних складишта. То је командирима складишта представљало проблем приликом праћења квантитета и квалитета ускладиштених убојних средстава.

Све то водило је до парафинске несреће, по обиму и количини уништених убојних средстава највећој на територији Србије. Онда су преко ноћи почеле промене. Немогуће је постало могуће, нађен је новац и израђен акциони план за решавање проблематике складиштења и чувања убојних средстава на отвореном.

Информација о стању убојних средстава сачињена је 2006. године и

достављена Влади. Донети су Одлука председника Републике и закључак Владе, којима је регулисан начин решавања проблема. Усвојен је Динамички план министра одбране, којим су, на основу два поменута документа, обезбеђена финансијска средства да се поправи стање у тој области. Крајем 2007. припремљена је потребна планска документација, а изградња нових складишта, која је започела 2008. године, интензивирана је у последње две године.

Управљање ризицима

Иако више нема убојних средстава на отвореном, остали су вишкови. Рок да се реши и тај други велики проблем је, према документима, 2015. година.

У Управи за логистику, надлежној за рад Централне логистичке базе, кажу да постоји више начина

ПРИОРИТЕТНО ЕЛИМИНИСАЊЕ

– И убудуће ће свако убојно средство које буде на граници стабилности бити приоритетно елиминисано. Постоји одлука да се то ради одмах, без посебне администрације. Убојно средство ће бити делаборисано, а да ли ће се и уништити биће одређено у каснијој процедури – каже генерал Јовановић.

отуђења вишкова убојних средстава. Први је продаја ино-купцу, потом делаборација по исказаним приоритетима с аспекта ризика, следи уништавање или редукација према потписаним државним споразумима и, на крају, замена појединих убојних средстава за елементе или новопроизведена убојна средства са предузећима наменске индустрије.

У протеклом периоду тим проблемима бавили су се тимови логистичара. Непрекидно је контролисано стање ускладиштених убојних средстава – противавионских и противоклопних ракета, убојних средстава на трупном и вантрупном ни-

воу и убојних средстава из надлежности Речне флотиле. Издвојена су и предата на делаборацију и уништавање сва убојна средства која нису била безбедна за даље чување.

Бригадни генерал др Данко Јовановић, начелник Управе за логистику, каже да је систем за управљање тим средствима сада усклађен.

– Систем подразумева и управљање ризицима, јер су то јако опасне материје, али стратешки важне за систем одбране. Управља се првенствено информационом системом за убојна средства, који је развио Технички ремонтни завод из Крагујевца, и који је уједно, и администратор система. Убојна средства пописана су по врсти, количини, лаборачној серији, месту ускладиштења и локацији. Систем се редовно ажурира. Сад дефинитивно можемо рећи да знамо тачно где се шта налази, у ком магацину и на ком стоку. Не само у Централној логистичкој бази, него уопште у систему одбране. Врло је битно рећи да се у складишту држе само исправна средства, да су серије барута и ракетних горива у добром стању, да се средствима манипулише на правилан начин, према прописаним националним стандардима. На тај начин смо ризике, који се никад не могу потпуно избећи, свели на прихватљиву меру.

Такође, нагласио је да су лаборачне серије доведене до нивоа интегралног транспорта – да могу да се подигну на виљушкар и пренесу с једног на друго место. На тај начин у складиштима је добијен додатни простор, неопходан за оптимизирање размештаја, који може правилно да се искористи.

Потпуковник Расим Цириковић, дипл. инж, начелник Одсека за убојна средства у Управи, иначе експерт Уједињених нација за ту проблематику, каже да се стање ускладиштених убојних средстава прати следећим механизмима: основно одржавање, техничко одржавање, контролни прегледи. Контролни прегледи подразумевају контролно-техничке прегледе, контролно-техничка гађања и испитивање хемијске стабилности барута. На основу добијених резултата предузимају се мере за елиминисање из система убојних средстава

ва која су postala небезбедна за даље складиштење – због нестабилности барута лаборисаног у њима и могућности његовог самозапаљења, односно убрзаног утрошка. Он појашњава:

– Свака серија проверава се према утврђеној периодици испитивања и у току године испита се хемијска стабилност барута у 500 узорака, ради провере стања убојних средстава. Контролно-техничким гађањима тестирају се ефекти те муниције на полигону, а контролно-техничким прегледима сваке године подвргава се одређен проценат убојних средстава. То раде покретне екипе Техничког ремонтног завода из Крагујевца и Централне логистичке базе.

Гашење локација

– Увек се трудимо да оно што је у трупним складиштима буде на много већем нивоу од оног што је у Бази, тако да водимо рачуна о убојним средствима која се налазе у јединицама, јер ће она бити прва употребљена. Недавно смо испразнили убојна средства на издвојеним локацијама у којима је База складиштила своје вишкове и те локације предаћемо бригадама да оне ешалонирају средства на правилан начин – каже начелник Управе за логистику.

О томе које ће се локације гасити одређује Управа за логистику и своје планове усклађује са Сектором за материјалне ресурсе.

– Ништа не радимо напамет. Формира се тим који одлази на локацију која се празни и одређује се да-

љи размештај убојних средстава. Свако премештање убојних средстава и сваки рад са њима подразумева писано наређење, којим се утврђују циљ рада и кадар за тај посао. У будућности ћемо, по плану до 2015, имати само перспективна складишта – закључује генерал др Данко Јовановић.

Централна логистичка база

Централна логистичка база је многобројна убојна средства, осим у матичним складиштима, складиштила и у издвојеним објектима који припадају трупним складиштима, јединицама. Напуштање тих објеката је процес који траје више година. У последње три-четири године 32 објекта на 14 локација предато је јединицама да би условније складишти-

ПРОЈЕКЦИЈА

– Што је више условних објеката, све је боље складиштење убојних средстава. Не само због тога што су то нови објекти који пружају већу безбедност, већ због могућности да се та средства палетизују виљушкарима, не ручно. База тренутно има 50 одсто палетизованих средстава и тек кад постотак повећамо на 80 до 90, можемо рећи да смо постигли циљ. Та пројекција зависиће од пара и могућности државе, али је важно да план постоји – наглашава генерал Зековић.

ле своја убојна средства, а База се вратила на матичне локације како би се убојним средствима која су у њеној надлежности обезбедио бољи смештај. Током ове године напустили су пет локација које су предали јединицама.

– У складиштима Базе 2007. године било је на отвореном 9.200 тона убојних средстава. Од јуна 2011. ни килограм тих средстава не налази се изван складишта. Могу да кажем да смо само у периоду од 2010. до јуна ове године уклонили са отвореног простора више од 5.200 тона убојних средстава – наглашава бригадни генерал Горан Зековић, командант Централне логистичке базе, и додаје:

– Сва убојна средства су сада у објектима, пописана, и веома ми је драго што смо, и поред свих вишкова, успели у томе да данас тачно знамо у ком се објекту шта налази.

Колико је велики тај посао објашњава потпуковник Милорад Кузмановић, начелник Одсека за снабдевање убојним средствима:

– Само у протекле четири године око 50.000 тона муниције морало је да прође кроз нечије руке. Убојна средства су померана, подизана, склањана, смештана. Ту унутрашњу манипулацију радили су наши људи. Не може се 9.000 тона убојних средстава са отвореног ускладиштити у магацин и ту завршити прича. Та унутрашња манипулација износи толико колико База има свих убојних средстава на свом простору и још пола тога. Тај посао се наставља и све је боље јер се види светлост на крају тунела.

Командант базе генерал Зековић истиче да је количина убојних средстава која је постојала од формирања Базе 2007. до сада смањена за око 40 одсто и да ће још времена проћи док се не реше тих вишкова.

– Добро је што постоји намера да се тај проблем убрзано реши. Ми сада решавамо питање неперспективних убојних средстава, која више нису потребна систему. Она се уништавају, а нама у складишта долазе нова – са ремонта или из производње. Ангажовањем Управе за инфраструктуру добијамо нове објекте. Нова убојна средства стављамо у нове објекте и повећавамо пиротехничку безбед-

ност – наглашава командант Централне логистичке базе.

То је, према његовим речима, велики помак јер су постојећи објекти стари у просеку 50–60 година. Свега двадесет одсто је новијег датума – десетак година и млађи. Стари објекти мораће да се адаптирају како би се омогућио прилаз средствима интегралног транспорта – виљшкарима. Или да се граде нови.

– Прича није завршена док имамо издвојене локације и док се не очисте убојна средства која нису потребна систему. Биће завршена тек када сва потребна убојна средства буду у матичним складиштима. Планирано је да се до 2015. године у Централној бази изграде 43 нова објекта, површине 12.000 квадратних метара. Тако ће се укинути издвојене локације и онда ћемо подвући црту – каже генерал Зековић.

Изградња складишта

У причу о складиштењу убојних средстава укључена је и Управа за инфраструктуру. Начелник пуковник др Горан Димић истиче да су анализом складишних капацитета (са становишта просторног размештаја у односу на распоред насељених места, становништва, привредних објеката, саобраћајница и еколошких стандарда), а у складу са пројектованом организацијом, распоредом и величином Војске, одређени перспективни складишни комплекси за

ПЕТ ТИПОВА ОБЈЕКТА

Постоји више типова складишних објеката, који су грађени у складу са тадашњим потребама и трендовима у грађевинарству. Пуковник др Димић каже да у начелу данас можемо видети пет основних типова објеката. Најстарији су привремени, монтажно-демонтажни објекти, типа ДСХ. Сличне старости, 50 до 60 година, јесу и објекти типа „М“. Новији, чија је примена започета седамдесетих, јесу типа „С“, а најновији и најбезбеднији типа „У“.

смештај и чување трупних и вантрупних резерви убојних средстава. Такође, усклађен је просторни распоред локација убојних средстава са Просторним планом Србије и утврђена је условност и безбедност њиховог складиштења.

– Управа за инфраструктуру предузела је мере и активности на уређењу постојећих складишта и доградњи складишних објеката и пратеће инфраструктуре – грудобрана, громобранских инсталација, прилазних путева, утоварних и истоварних рампи... С обзиром на то да постојећи перспективни складишни комплекси не задовољавају све потребе условног и безбедног складиштења убојних средстава, санирају се оште-

ћени, адаптирају и поправљају постојећи и, што је најважније, изграђен је значајан број нових складишних објеката.

Према речима пуковника др Димића, од 2008. године до данас изграђена су 22 складишна објекта, укупне површине 9.800 квадрата. Гради се још шест, површине 1.800 квадратних метара.

– У перспективним складишним комплексима поправљено је 12 складишних објеката, укупне површине 3.000 квадрата и 18 пратећих објеката високоградње, површине око 5.000 квадратних метара. За инвестиционо одржавање објеката и инфраструктуре (громобрани, саобраћајнице, грудобрани, потпорни зидови...) у постојећим складиштима утрошено је око 300 милиона динара.

На пословима изградње и одржавања објеката тежишно је била ангажована Војнограђевинска установа „Београд“, док је у гарнизону Ниш за изградњу два објекта у поступку јавне набавке ангажован конзорцијум четири предузећа из Крагујевца.

– Посебна пажња посвећена је пиротехничкој безбедности, противпожарној и громобранској заштити. У новим објектима уграђен је антистатички под, који задовољава најстроже прописе у заштити од статичког електрицитета, чиме је манипулација средствима максимално безбедна. За заштиту од атмосферских пражњења уграђују се најсавременији системи громобранске заштите, са уређајима за рани старт.

Пуковник Димић каже да је у плановима грађевинско-урбанистичке делатности у наредном периоду предвиђена реурбанизација постојећих перспективних складишних комплекса и доградња недостајућих инфраструктурних објеката. Планирана је и реконструкција постојећих објеката у перспективним складиштима, односно њихова модернизација и прилагођавање савременим условима манипулације и чувања. У складу са просторним могућностима, пиротехничким проценама и урбанистичким плановима, изградњом потребног броја објеката савременог типа доградиће се постојећа складишта. ■

Мира ШВЕДИЋ
Снимио Јово МАМУЛА

